

Foto:
Soul 2 Soul
Photography

Unescoschool Hofstadlyceum heeft vijftig verschillende nationaliteiten

Aan burgerschap doen we veel, maar er is meer samenhang nodig

Je zou zeggen dat het op een Unescoschool als het Hofstadlyceum in Den Haag met burgerschapsonderwijs wel snor zit. De school heeft burgerschap zo ongeveer in het dna zitten.

En ja, aan het onderwerp burgerschap wordt op die middelbare school volop aandacht besteed. Toch moet er nog heel wat gebeuren, vindt de school zelf.

Tekst:
Heleen de Bruijn

Een Unescoschool is aangesloten bij een internationaal netwerk van Unescoscholen wereldwijd. De nadruk ligt er op vier thema's: vrede en mensenrechten, intercultureel leren, duurzame ontwikkeling en wereldburgerschap. Zo bezien is het onderwerp burgerschap zo ongeveer inherent aan het onderwijs op een Unescoschool.

“Dat klopt ook”, zegt Marloes Plomp, docent Frans en Unescocoördinator van het Hofstadlyceum. “Als Unescoschool hebben we buiten de lessen om allerlei projecten waar leerlingen aan meedoen. Daarnaast hebben de Unescothema's in de lessen een prominente plek. Dat kun je zien als een praktische invulling van burgerschap. Het is bij ons niet anders dan op andere scholen, maar we doen wel meer. Er zijn hier op school meer dan vijftig verschillende nationaliteiten en culturen, dus vinden we het belangrijk dat leerlingen weten van de ander: ‘wie is dat en wat zijn zijn of haar gebruiken?’. Zo identificeren leerlingen zichzelf bijvoorbeeld in de mentorlessen aan de hand van een meegebracht voorwerp dat specifiek is voor hun land of cultuur. Leerlingen organiseren ook markten waar ze etenswaren verkopen die raken aan hun culturele achtergrond. En ze doen veel mee aan debatten over internationale problematiek. Daarnaast heeft onze school een extra vak op het curriculum: in de onderbouw is dat levensbeschouwing, in de bovenbouw levensoriëntatie. Ook in die uren wordt enorm gewerkt aan het thema burgerschap. We doen dus al ontzettend veel.” >>

Samenhang

Zoveel zelfs, dat het volgens Eugenie Zwanenburg, afdelingsleider vwo en in de directie aanspreekpunt voor onderwijs en ontwikkeling, soms lastig is om de samenhang te zien. “Dat was voor onze school een beetje het vertrekpunt: burgerschap komt samen met digitale geletterdheid, vast in het curriculum en daardoor is het hier op school ook weer onderwerp van gesprek geworden. Voor ons is vooral de uitdaging om cohesie aan te brengen en zichtbaarder te maken wat er allemaal hier op het gebied van burgerschap gebeurt.”

Om dat helder te krijgen, is de school gaan inventariseren wat er allemaal aan lessen en projecten wordt gedaan. Plomp: “Ik kwam bij die inventarisatie op een lijst met 84 unieke projecten waaraan leerlingen kunnen meedoen en die raken aan burgerschapsthema’s. Bij CKV maken ze bijvoorbeeld een eigen film, bij biologie wordt gekeken

naar gezonde voeding en hoe dat in de wereld verdeeld is, er zijn internationale uitwisselingsprojecten en een aardrijkskunde-biologie-geschiedenisproject. Wij wisten niet eens dat dat laatste project bestond, dat was binnen de secties bedacht. Kortom, wat er in de landelijke burgerschapsopdracht staat, doen we sowieso al. Wat we beter moeten doen, is het zichtbaar maken. We willen zorgen dat mensen van elkaar weten wat ze doen en dat wij voor onszelf de doorlopende leerlijn burgerschap expliciet maken.”

Quickscan

Om dat te bereiken heeft de school een quickscan gedaan, die door de VO-raad is gepubliceerd om scholen te stimuleren met burgerschap aan de slag te gaan. Aan docenten is gevraagd hoe burgerschap in hun lessen naar voren komt. Plomp: “In vakken als geschiedenis, levensbeschouwing en maatschappijleer is burgerschap inherent aan het vak. Daar krijg je dus gelijk een lijst terug met wat wordt gedaan in een leerjaar. Bij andere vakken zoals wiskunde, is dat wat minder. Maar als je er samen even voor gaat zitten en je een beetje doorvraagt, blijkt dat er in de wiskunde vraagstukken zijn die te maken hebben met duurzaamheid. Of ze hebben te maken met onderzoek, ook een deel van burgerschap: hoe leer je je leerlingen een onderzoekende houding te hebben, nieuwsgierig te zijn. Het zit dus wel in wiskunde, maar dat wordt niet altijd als zodanig herkend en gelinkt aan burgerschap.” Zwanenburg is enthousiast over de scan: “Ik kan het iedereen aanraden. Zo’n scan helpt je in kaart te brengen waar je als school staat op het gebied van burgerschap. Voor ons bleek dat een heel nuttig instrument. Het bevestigde sterk ons gevoel dat de directie niet heel goed wist wat er in de klas gebeurt op het gebied van burgerschap, dat veel collega’s dat ook van elkaar niet altijd weten en dat een doorlopende leerlijn ontbrak.”

Nieuw schoolplan

Nu komt het er op aan iets met de resultaten van de scan te doen. Volgens Zwanenburg betekent dit dat het Hofstadlyceum een burgerschapsvisie gaat opstellen en die linken aan burgerschapsdoelen. “Het komt voor ons goed uit: dit jaar moeten we ons nieuwe schoolplan

Foto: Soul 2 Soul Photography

We zijn tevreden als we kunnen zeggen: ‘kijk die leerling komt van het Hofstad’

schrijven. Daarin staat straks dat de leerlingen op het Hofstadlyceum behalve dat ze gaan slagen voor hun examen, zich ook ontwikkelen tot maatschappelijk betrokken en zelfstandige burgers die een bijdrage kunnen leveren aan de toekomstige maatschappij. En ja, we doen al veel mooie dingen, maar vinden dat het ook belangrijk om binnen onze positie in het Haagse onderwijsveld onszelf meer te laten zien dan we nu doen. We weten: dit is iets dat bij onze school hoort, het zit bijna in ons dna, maar daardoor is het zo gewoon geworden dat we het te weinig zeggen en te weinig laten zien.”

Volgens Plomp moet de school vervolgens ook aan de slag met de implementatie van burgerschap in de lessen. “Begin bij de vakken, kijk wat je al terugziet in de vakken, dan krijgt het handen en voeten. Mijn advies is: benoem wat je in de lessen wilt zien als leraren zich bezighouden met de burgerschapsthema's. Daartoe hebben wij gekeken naar welke bouwstenen (democratie, diversiteit en digitaal samenleven) in de vakken naar voren komen en op welke manier. En die link je vervolgens aan de kerndoelen. Heb je dat helder, dan zie je ook waar er nog hiaten zitten en of je nog thema's, onderwerpen of activiteiten mist.” De volgende stap is volgens Plomp om een burgerschapvisie, burgerschapsdoelen en leerdoelen te formuleren en nagaan: ‘hebben we nu een doorlopende leerlijn en een logische opbouw van onderbouw tot bovenbouw?’.

Een beetje minder

Volgens Zwanenburg kan het soms zelfs betekenen dat de school misschien wel iets minder moet gaan doen. “Dat klinkt raar maar ook op plekken waar nu veel overlap is, kun je dingen anders organiseren zodat ze meerwaarde krijgen. Bijvoorbeeld bij het aanleren van onderzoeksvaardigheden, kun je zorgen dat ze die overal op dezelfde manieren aanleren. Of het bij doorleven van ervaringen, zoals bij burgerschap wordt gevraagd, kun je je afvragen: ‘wanneer is het genoeg. Hoe vaak laten we zo'n element, het doorleven van ervaringen, terugkomen in alle vakken?’.”

Nooit klaar

Inventariseren, een visie opstellen en burgerschap

implementeren kost tijd en is misschien wel nooit klaar. Dus wanneer ben je als school tevreden? Zwanenburg: “We zijn tevreden als we kunnen zeggen: ‘kijk die leerling komt van het Hofstad, want die leerling heeft die specifieke bagage bij zich. Wat we hier doen, is een unieke set tools in de rugzak van kinderen meegeven. Het zou mooi zijn als dat meer zichtbaar wordt. Maar ook als die leerling dat zelf voelt.”

Plomp: “Het is belangrijk dat leerlingen dat wat ze van burgerschapsonderwijs meekrijgen, zich eigen maken, dat het meer wordt dan een kunstje voor een vak. Je wil dat leerlingen als ze van school gaan niet alleen over kennis beschikken, maar ook die vaardigheden hebben die hen in staat stellen om met een open blik en open houding de wereld tegemoet te treden. Dus dat als ze mensen tegenkomen vanuit een andere cultuur, denken in nieuwsgierigheid en niet in verschillen.”)

In wiskunde zijn er vraagstukken die te maken hebben met duurzaamheid

Foto: Soul 2 Soul Photography